

PRIJELAZI U ŽIVOTU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Bašić, Anđela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:831226>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**PRIJELAZI U ŽIVOTU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI**

ANĐELA BAŠIĆ

SPLIT, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

**PRIJELAZI U ŽIVOTU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI**

MENTORICA: izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

STUDENTICA: Anđela Bašić

Split, rujan 2024.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PRIJELAZI	2
2.1. Prijelaz u životu djeteta rane i predškolske dobi.....	2
2.2. Ishodi prijelaza.....	3
3. OBITELJ	5
4. PRIJELAZ IZ OBITELJI U DJEČJI VRTIĆ	7
4.1. Modeli prijelaza	8
5. PRIJELAZ IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU.....	11
5.1. Postupci prijelaza	12
5.2. Dijete kao aktivni dionik.....	13
5.3. Uloga odgajatelja	15
5.4. Uloga roditelja	16
5.5. Umrežavanje djece.....	18
5.6. Suradnje dječjeg vrtića i osnovne škole.....	18
6. DOKUMENTIRANJE I PRAĆENJE	20
6.1. Participacijsko dokumentiranje.....	20
7. ZAKLJUČAK.....	22
8. SAŽETAK	23
9. SUMMARY	24
10. LITERATURA	25
11. PRILOZI SLIKA	27

1. UVOD

Život djeteta prožet je brojnim izazovima i prekretnicama, a najveći oslonac u tim trenucima može biti njegova obitelj. Obitelj, uz odgojno-obrazovne ustanove može omogućiti djetetu lakše i bezbolnije prijelaze i prekretnice u životu, jer međusobna ljubav i privrženost osnažuju pojedinca. I uz podršku obitelji prijelazi su zahtjevni i potencijalno stresni za djecu, prolaze kroz dinamičan i jedinstven proces prijelaza tijekom kojeg se boje odvojiti od svoje sigurne okoline ili osobe te zahtijevaju dodatnu potporu.

Ovaj rad daje teorijski prikaz procesa prijelaza u životu djeteta rane i predškolske dobi, kako taj proces može utjecati na dijete i tko sve sudjeluje u njemu. Značajan prijelaz iz obitelji u dječji vrtić te iz dječjeg vrtića u osnovnu školu, utječe na svako dijete drugačije zbog njihove jedinstvenosti i samim time prilagodba nije ista za sve. Za olakšavanje takvog stresnog i važnog događaja u djetetovom životu uključuju se roditelji zajedno sa stručnim timom predškolske ustanove i osnovne škole. Suradnjom i uključenosti svih dionika kroz organizirane postupke i aktivnosti zagovara se individualiziran pristup svakom pojedincu u kojem i on sam ima pravo odabira. Kontinuitet i organizacija su temeljni pristupi koji omogućuju dionicima pratiti dijete i njegov razvojni proces te da odgovaraju na djetetove potrebe, a ne usmjerenost samo na rezultat. Danas se teži kontinuiranom praćenju svakog djeteta kroz njegov boravak u vrtićkoj skupini, komunikaciji dionika i razmjena informacija te prikupljanje novih kroz dokumentiranje. Ovakav pristup praćenja i poticanja razvoja djece u odnosu na rigidnu usmjerenost na kognitivna postignuća i normativne procjene, uzima u obzir djetetove potencijale i dobrobiti koje dijete ima u sebi i koje tek treba pokazati u njemu sigurnom okruženju. Odgajatelja se promatra kao stručnjaka koji prilagođava aktivnosti i djeci nudi izbor čime osnažuje djecu, a samim time dijete istražuje i sudjeluje u organizaciji procesa u kojem je on aktivni dionik.

2. PRIJELAZI

Prijelazi u životu pojedinca obuhvaćaju proces u vremenu od prve informacije u novoj zajednici sve do aktivnog uključanja u tu istu zajednicu. Ovakav dinamičan proces dovodi do promjena u ritmu svakodnevnog života osobe, promjena identiteta te ponašanja i ophođenja prema drugima (Visković i Miočić, 2024). Ljudi se susreću s brojnim prijelazima tj. prekretnicama tijekom života kao što je kupovina imovine, vjenčanje, prvi dan na poslu, zasnivanje obitelji, prelazak u prvi razred osnovne škole te studentski život. Uza sve navedene prijelaze, autorice Visković i Miočić (2024) naglašavaju da se svaki prijelaz gleda kao jedinstven proces, a ne jednokratni čin koji će samo u tom trenutku obilježiti čovjekov život.

Prijelazi su dio procesa u kojima su podvrgnuti različitim sustavima, pristupima i kontekstima te se istima trebaju prilagoditi ili nadopuniti (Einarsdóttir, 2020). Za sustavnije razumijevanje pojma prijelaza, autorica Tatalović-Vorkapić (2020) objašnjava organizacijsku ulogu prijelaza kroz sve one aktivnosti i doživljaje između postojeće i nove situacije. Visković i Miočić (2024) zaključuju da su izrazito bitni za dugoročnu dobrobit pojedinca jer se ishodi i iskustva protežu kroz njihov cjelokupni život, ali i za onu aktualnu dobrobit koja sadrži početne osjećaje i doživljaje tijekom uključanja u proces.

2.1. Prijelaz u životu djeteta rane i predškolske dobi

Život svakog pojedinca, pa tako i djetetov, prožet je brojnim izazovima, novonastalim situacijama i prijelazima na koje se odgovara više ili manje uspješno, ovisno o pristupu. Tijekom prijelaza u životu djeteta rane i predškolske dobi svi dionici tog procesa prolaze kroz tri razine promjena. Jedan od njih je na osobnoj razini koji obuhvaćaju one unutarnje promjene i očekivanja pojedinca te promjene kompetencija. Na razini odnosa oni se mijenjaju između svih dionika te međusobni odnosi i promjene na kontekstualnoj razini koje uključuju prihvaćanje novog odgojno – obrazovnog sustava (Griebel i Niesel, 2009, prema Einarsdóttir, 2020). Djetinjstvo je obuhvaćeno aktivnim emocionalnim, kognitivnim, socijalnim i tjelesnim razvojem (Diamond i Hopson, 2006, prema Glavina 2020), a samim time i prijelazi u ranoj i predškolskoj dobi dio su aktivnog osobnog rasta i razvoja pojedinca.

Prijelazi kod djece rane i predškolske dobi donose promjene u svakodnevnim rutinama, interakcijama, ali i promjenu identiteta (Visković, 2020). Dio njihovog života postaju odgajatelji i učitelji te cjelokupni stručni tim. Prijelazi se promatraju okomito i vodoravno s obzirom na uključenost djeteta u određenu odgojno - obrazovnu zajednicu. Okomiti prijelazi u

ranog i predškolskoj dobi podrazumijevaju dvije osnovne razine, a to su prijelaz iz obitelji u vrtić te iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. Ovakva vrsta prijelaza još obuhvaća prijelaz iz nižih u više razrede, iz osnovne škole u srednju te prijelaz u visokoškolske ustanove (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Vodoravni prijelazi su jednostavniji za dijete jer se odvija tranzicija iz jedne u drugu odgojno - obrazovnu zajednicu iste razine, primjerica iz jednog dječjeg vrtića u drugi.

Autorica Tatalović Vorkapić (2020) razlikuje intenzitet promjene i intenzitet djetetove reakcije s obzirom na stres i nesigurnosti koje se događaju od strane djeteta i roditelja za koje je važna podrška od međusobnih dionika procesa. Različitost temperamenata kod djece ovisi o njihovoj lakšoj i težoj prilagodbi prijelaznim situacijama, a u tome im pomaže podrška dionika za brži proces i manje stresa (Griebel i Niesel, 2015, prema Miočić, 2020). Potencijalni stres i nesigurnost mogu se smanjiti pravodobnim informiranjem, sustavnim razumijevanjem procesa, upoznavanjem novog okruženja i fleksibilnom prilagodbom očekivanja (Visković, 2018). Autorica Somolanji-Tokić (2020) naglašava da i odgojno - obrazovnim zajednicama nedostaje sustavne podrške kako bi i one pružile potporu djetetu i obitelji, ali da ostvaruju potporu kada uvažavaju dijete kao cjelovito biće zajedno s njegovim okruženjem. Uzimajući u obzir takvo tumačenje za olakšavanje vodoravnih, a posebno okomitih prijelaza koji su za djecu izazovniji, postupci trebaju biti svrhovito usmjereni. Usmjerenost je na informiranje djece i roditelja, izgrađivanje i poštivanje dobrobiti dionika procesa, upoznavanje s novom zajednicom, dvosmjernoj i konstruktivnoj komunikaciji kroz ostvarivanje suradnje za moguće prijetnje te međusobnom povjerenju i izgrađivanju odnosa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Javljanje otpora i teže prihvaćanje promjena glavne su reakcije djece na prve životne prijelaze. Uz jasnu potporu obitelji, zajednice, pravodobne informiranosti i kontinuirane uključenosti olakšavaju se djeci prijelazi u ranog i predškolskoj dobi te ih se osnažuje za buduća odgojno - obrazovna i životna iskustva (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019).

2.2. Ishodi prijelaza

Prema teoriji Bronfenbrennera (1979) dijete se nalazi u središtu i oko njega se šire koncentrični krugovi slojeva okoline te je isto tako proces prijelaza dio njega. Autorica Brajša Žganec (2003) ističe da sve što se događa oko djeteta ima utjecaj na tijek razvoja i razvojne ishode uz naglasak na poštivanje individualnih osobina djeteta. Uzimajući u obzir takvo tumačenje, djeci stvaramo okruženje za zajedničke igre i učenje tijekom kojeg oni razvijaju

svoje kompetencije, a odgajatelji i roditelji doprinose njihovim dobrobitima u procesu prijelaza.

Proces prijelaza odražava se na svako dijete drugačije i različitim tijekom (Visković i Miočić, 2024) no krajnji ishodi prijelaza za djecu su također različiti. Kao najteži dio procesa za dijete ističe se prvo odvajanje od obitelji pa autorica Tatalović- Vorkapić (2020) naglašava važnost sigurne privrženosti za interakciju djeteta s okolinom kao ključnog ishoda procesa. Također, za djecu može biti izazov nedostatno iskustvo i neinformiranost što rezultira prvobitnim negativnim iskustvima (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019) te duža prilagodba na zajednicu, a rezultat toga mogu biti psihofizičke poteškoće primjerice gubitak apetita (Rončević, 2006). Uz navedeno, važno je i slijediti ono što autorica Rončević (2006) prikazuje, a to je da nema teških posljedica tijekom prijelaza već kraći i duži procesi koji kasnije kod većine djece rezultiraju pozitivnim ishodima. Navedeno upućuje da svaki dio procesa prijelaza jača djetetovu osobnost, kompetencije, samopouzdanje i samopoštovanje te da je upravo to ono dobro što prijelazi čine za svako dijete individualno (Visković i Miočić, 2024).

Kvaliteta postupaka prijelaza očituje se kroz ishode procesa koji se smatraju objektivnom dobrobiti za dijete. Ishod se u ovom pristupu očituje kroz djetetovu intrinzičnu motivaciju za učenjem, komunikacijske vještine, vršnjačku potporu, samopouzdanje, suradnju, te primjereno ponašanje i rješavanje problema. Osnovni preduvjet za svakog sudionika zajednice da se uključi u ostvarenje svega što je navedeno, jest da osjeća snažnu povezanost s tom zajednicom i ima povjerenje u svoje sposobnosti za doprinos (Visković i Višnjić-Jevtić, 2019).

3. OBITELJ

Obitelj se definira kao složena zajednica s jasnom strukturom odnosa i interakcija te moralnim normama osoba koje preuzimaju ulogu roditelja i djece u zajedničkom životu (Visković, 2024). Obitelj je ona koja prva djeci osigurava uvjete za osobni rast i razvoj pa tako i temeljne vrijednosti društva. Dolaskom mnogobrojnih promjena u današnjici, iz povijesne i društvene perspektive, te iste se odražavaju i na obiteljsko funkcioniranje (Tatalović Vorkapić, 2020).

Riječ *obitelj* dolazi od staroslavenskog izraza *obitavati* odnosno *stanovati* (Visković, 2024). Zbog novonastalih promjena u društvu korijen riječi obitelj tj. “stanovanje” više nije relevantan prediktor obitelji. Zbog dugotrajnih hospitalizacija ili različitog mjesta zaposlenja obitelji ponekad ne stanuju zajedno. Istodobno, zbog zaposlenosti roditelja djeca više vremena provode u institucijama nego u obitelji (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Hitrec (1991) ističe kako su obitelji sve manje jer su roditelji zbog profesionalnih obveza više odsutni te se odlučuju na manje djece u obitelji. Istodobno, manje djece u obitelji smanjuje njihove međusobne interakcije pa se na taj način mijenja cjelokupno obiteljsko funkcioniranje (Nikodem i Štengl, 2014, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Način života svake pojedine obitelji te njihovo ozračje i funkcioniranje, jedinstveno je za svaku obitelj i to stvara njihovu kulturu, a mreža interaktivnih odnosa i razina emocionalne privrženosti izgrađuje ju na najvišem razini (Widmer 2010, prema Visković, 2018). Međusobna interakcija i povezanost članova obitelji odraz su obiteljskih funkcija kojima obitelj ispunjava potrebe svojih članova (Visković, 2018), a način ispunjavanja funkcija upravo je model djeci za prihvaćanje obiteljskih vrijednosti (Visković, 2024).

Obiteljske funkcije koje su nužne uključuju biološko- reproduktivne, ekonomske, socio-emocionalne i odgojno-obrazovne aspekte (Mudrock, 1968 prema Visković, 2018). Postupno dio funkcija djelomično preuzima društvo i to obrazovnu i zaštitnu funkciju (Visković, 2018), a ostale se redefinišu ili ih institucije, kao što su odgojno-obrazovne i zdravstvene ustanove preuzimaju (Parsons, 1991, prema Visković, 2018). Društvo preuzima određene funkcije, ali zajedničkom korelacijom obitelji i društva ostvaruje se zamisao djeteta kao aktivnog dionika. Obitelj se također zauzima za „prenošenje kulturnih obrazaca, vrijednosti i normi te izgrađivanje stabilne i adaptirane ličnosti” (Visković, 2018: 31). Obitelj i njeno djelovanje treba promatrati holistički (Visković, 2024) s fokusom na zaštitne i rizične

čimbenike koje pojedina obitelj može imati, a upravo zbog tih čimbenika prepoznaje se uloga obitelji.

Uloga i značaj obitelji za dijete očituje se u ostvarivanju obiteljskog ozračja kao što su ljubav, brižnost i uzajamnost, dvosmjerna komunikacija, uvažavanje svakog člana, konstruktivno rješavanje problema te vrijeme za aktivnosti potrebne djeci za njihov cjelovit razvoj (Visković, 2024). U njihovoj ulozi potpora im je institucijski RPOO koji najprije treba razumjeti kulturu obitelji, a potom i dijete kako bi zajedno kreirali optimalne uvjete za rast i razvoj djeteta (Visković, 2018). Međusobno djelovanje za dobrobiti djeteta pomaže najprije djetetu, a zatim i obitelji kako bi postigli razvoj svojih kompetencija i na pedagoškoj razini.

4. PRIJELAZ IZ OBITELJI U DJEČJI VRTIĆ

Od samog rođenja djeca su kontinuirano izložena promjenama i različitim osobama u svom okruženju. Tako postupno počinju upoznavati svijet oko sebe. Početak njihovog djetinjstva obilježen je brojnim promjenama i izazovima na koje se svako dijete drugačije prilagođava. Uključivanje djece u rani i predškolski odgoj, tj. prijelaz iz obitelji u dječji vrtić, prvi je od značajnijih prekretnica djetetova života zbog njegovog prvog odvajanja od obitelji (Visković i Višnjić-Jevtić, 2019). Ovakav prijelaz smatra se značajnim u usporedbi s manjim prijelazima u ranom razdoblju djetetovog života kao što je, primjerice promjena rasporeda namještaja u sobi vlastitog doma. Manje značajni prijelazi u životu djece kao što su posjet dječjem parku, baki i djedu, mogu imati jednak intenzitet djetetove reakcije kao i oni veći prijelazi. Intenzitet nije vezan samo za veličinu promjene, nego on direktno utječe na djetetovu reakciju kada značajne osobe ulaze u djetetovo svakodnevno okruženje (Tatalović Vorkapić, 2020). „Svaki prijelaz na određeni način povezuje dijete s nekom novom okolinom i nekim novim značajnim drugima kroz koje dijete ostvaruje svoje potencijale, raste i razvija se” (Tatalović Vorkapić, 2020: 14).

Važan čimbenik djetetovog prijelaza u novu socijalnu sredinu uvelike ovisi o odnosima koje je dijete prethodno steklo sa svojom obitelji i zajednicom koja ga okružuje (Visković i Miočić, 2024). Dijete kao glavni dionik prijelaza nije sam nego može imati podršku obitelji i ustanove RPOO-a za što lakšu i kvalitetniju tranziciju. Obitelj ima značajnu ulogu za prijelaz u odgojno - obrazovnu zajednicu jer njezino aktivno sudjelovanje i zajednički rad s odgajateljem pomaže u osobnom izgrađivanju otpornosti na izazove i međusobnog povjerenja, zbog čega je i sve veća naglašenost na uključivanje obitelji u prijelaze djece iz obitelji u dječji vrtić (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Kako bi se obitelj uključila, podršku također pruža i dječji vrtić i njegovo stručno osoblje i to na način da se prihvaća posebnost svakog djeteta i odgovaranje na djetetove potrebe pa samim time roditeljima se prenosi poruka da njihovo dijete osjeća pripadnost toj vrtićkoj zajednici (Visković i Miočić, 2024). Da bi se pobudio dječji interes i što više uključilo roditelje u sam proces prijelaza važna je međusobna organiziranost i kontinuirano praćenje te pružanje emocionalne sigurnosti. Da bi priprema bila što kvalitetnija i usmjerenija na dobrobiti djeteta te obuhvaćena od strane roditelja i ustanove ona podrazumijeva određene sastavnice koje navode autorice Visković i Višnjić - Jevtić (2019: 85):

- pravodobno i cjelovito informiranje roditelja o mogućnostima uključivanja
- postupno i primjereno upoznavanje djece s novom zajednicom

- jasno naznačena dobrobit djeteta i roditelja
- dvosmjerna, otvorena i konstruktivna komunikacija svih dionika
- prihvaćanje suradnje kao jedinog kvalitetnog rješenja
- izgrađivanje partnerskih odnosa svih dionika temeljeno na međusobnom povjerenju i uvažavanju specifičnih kompetencija te odgovornosti roditelja i stručnjaka praktičara.

Duža odvojenost djece od roditelja prekretnica je djetetovog života te zahtijeva određene korake koji će olakšati takav prijelaz. Autorice Jukić Lušić i Karabatić (2003) navode neke od primjera aktivnosti koje se provode u vrtiću kako bi taj proces bio lakši djetetu, roditelju i vrtićkoj zajednici. Tijekom lipnja stručni tim planira roditeljske sastanke na kojima upoznaju roditelje s očekivanim mogućim reakcijama djeteta na odvajanje od roditelja i s ustrojstvom rada vrtića. Kroz srpanj i kolovoz stručni tim poziva roditelje na inicijalne intervjuue u nazočnosti djeteta kako bi se prikupile osnovne informacije o djetetu i obitelji i upoznavanje roditelja s načinom ponašanja za boravak u skupini tijekom prilagodbe (Jukić Lušić i Karabatić, 2003). Vrtić osigurava optimalne organizacijske uvjete i dopunjuje sobu dnevnog boravka materijalima. Krajem kolovoza organizirani su skupni roditeljski sastanci od strane odgajatelja zbog međusobnog upoznavanja, upoznavanja prostora i upućivanja na moguća ponašanja djeteta tijekom prilagodbe na novo okruženje. Odgajatelji se dodatno informiraju o svakom pojedinom novoupisanom djetetu i o poželjnim pristupima djeci koja su u prijelazu. U procesu prijelaza djeca ostaju kraće u vrtiću ili s njima borave roditelji u skupini te se njihova ponašanja i reakcije kontinuirano evidentiraju zbog što adekvatnijeg pristupa pojedinim djetetovim potrebama za prihvaćanje nove okoline (Jukić Lušić i Karabatić, 2003).

4.1. Modeli prijelaza

Dijete postaje dio vrtićke zajednice te se u ranoj dobi prvi put odvaja od svojih roditelja, a određene smjernice i postupci olakšavaju mu taj prijelaz. Smjernice za lakši prijelaz ponuđene su kroz dva modela prilagodbe na odgojno - obrazovnu ustanovu, a to su „Berliner model” i „München model” (Visković i Miočić, 2024). Ova dva modela zagovaraju dvije faze procesa prijelaza djece, a to je *etapa poznanstva* koja obuhvaća prvo upoznavanje odgojno – obrazovne zajednice s djetetom i roditeljima i *etapa sigurnosti* u kojoj dolazi do prvog kontakta odgajatelja i djeteta dopuštenog od strane djeteta. Prisutna je i *etapa samopouzdanja* u sklopu minhenskog modela tijekom koje dijete prihvaća svoju novu okolinu i ljude oko sebe te istražuje i ulazi u interakcije (Visković i Miočić, 2024).

Berlinski model za cilj ima oblikovati trokut koji će činiti dijete - roditelj - odgajatelj jer se zaključuje da takav odnos može direktno utjecati na dobrobit djeteta. Naglasak je na uključenosti roditelja u proces jednako kao i odgajatelja jer na taj način se ostvaruje sigurno okruženje prožeto povjerenjem od strane svih sudionika (Visković i Miočić, 2024). Kako bi se ostvarila sigurnost i povjerenje potrebno je postupno uključivanje djeteta, pružanje podrške i praćenje njegovih potreba od strane odgajatelja zbog ostvarenja odnosa dijete –odgajatelj. Ovaj model veliki naglasak stavlja na roditelje i na njihovo pravovremeno upoznavanje s procesom adaptacije jer se i oni smatraju aktivnim članom procesa prijelaza (Hédervári - Heller, 2010, prema Visković i Miočić, 2024). Prve dane boravka djeteta u skupini roditelj je aktivno dostupan i može boraviti u sobi dnevnog boravka, a četvrtog dana kreće prvo kraće odvajanje dok je nakon trećeg tjedna dijete je samo u skupini, ali i dalje uz dostupnost roditelja (Visković i Miočić, 2024).

Minhenski model sličan je berlinskom modelu jer zagovara postupno uključivanje djeteta vrtićkoj zajednici i aktivno uključivanje roditelja. Uza sve navedeno ovaj model ističe još jednu bitnu sastavnicu djetetovog prijelaza iz obitelji u dječji vrtić, a to su oblici podrške poput grupa roditelja, odgajateljski tim i dječje grupe (Visković i Miočić, 2024). Od trenutka kada je dijete primljeno u vrtić kreće uključenost i suradnja roditelja s odgajateljem, jer se samo pravodobnom organizacijom postižu bolji ishodi za dijete. Uzimajući u obzir takvo tumačenje proces započinje inicijalnim razgovorom između roditelja i odgajatelja kako bi se upoznali s djetetom i njegovim potrebama. Nakon toga, roditelji i dijete posjećuju skupinu da bi se upoznali s okruženjem i aktivnostima. Roditelj ostaje s djetetom u jaslicama tijekom početnog perioda, omogućavajući djetetu želju za njihovim povratkom kad god poželi. Prva odvajanja su kratka, a roditelji se postupno povlače kako se dijete osjeća sigurnije. Kontinuirana komunikacija između roditelja i odgajatelja osigurava uspješnu prilagodbu djeteta (Visković i Miočić, 2024).

Engleski odgojno-obrazovni sustav sugerira model prijelaza uz pomoć *trokuta skrbi* u kojem se odnos odgajatelja i roditelja smatra jednim od ključnih faktora za olakšanu prilagodbu djece. Fokus je također na odnosu odgajatelj - dijete zbog individualnog pristupa djetetu kroz upoznavanje njegovog dnevnog ritma uz kućnu posjetu djetetu za pobliži uvid o njegovim interesima (Visković i Miočić, 2024).

Svaki od navedenih modela zastupa uključenost članova obitelji jer takav odnos ne pomaže samo u procesu prijelaza i prilagodbe, već i u kasnijoj fazi djetetova života (Visković

i Miočić, 2024). Uloga odgojno-obrazovne ustanove je da uključenost u njihov sustav od strane djece i roditelja bude postupan jer na taj način ovakav osjetljiv proces može biti lakše proveden.

5. PRIJELAZ IZ DJEČJEG VRTIĆA U OSNOVNU ŠKOLU

Značajan prijelaz u životu djece u kojem iz visokog statusa predškolca dolaze u prvi razred kao najniži čini razdoblje u kojem je razvoj identiteta djece podvrgnut dinamičkim promjenama kao i cjelokupni prijelaz (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). *Konvencija o pravima djeteta* (UN, 1989) jamči svakom djetetu pravo na besplatno osnovno obrazovanje. Osnovna škola početak je formalnog obrazovanja za djecu, a značajan je za dijete i obitelj te može biti prediktor budućeg ekonomskog statusa i životnog zadovoljstva (Visković i Miočić, 2024). Fokus na buduća akademska i životna postignuća može postaviti dijete u drugi plan te zanemaruje individualne potrebe pojedinca koji se tek treba prepoznati i izgraditi u svijetu oko sebe u tom trenutku. Sustav prijelaza usmjerava se pojmu *univerzalnog djeteta* dok normativni pristup propisan Zakonom značaj stavlja na akademska postignuća (Visković, 2020). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) zagovara individualiziran pristup i usmjerenost na proces. Međusobna nepodudaranja ovakvih pristupa odražavaju se na sve čimbenike prijelaza.

Usklađenost osnovne škole i vrtića vidljiva je u fazi prijelaza zbog važnosti dvaju sustava koji se odnose na prepoznavanje potreba djeteta i odgojno-obrazovnoj ujednačenosti. Praksa prijelaza kroz normativni pristup je usmjeren na kognitivna postignuća djece u okviru djetetove spremnosti za značajan prijelaz u školski sustav (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Uzimajući u obzir takvo tumačenje, pristup socijalne pedagogije gleda na djetetov cjelokupan život i djelovanje jer kako autorica Einarsdóttir (2020) naglašava, ne smije se i ne može zaboraviti prethodno iskustvo djeteta. Navedeno upućuje da se treba omogućiti kontinuitet odgoja i obrazovanja iz vrtića u školu, ne samo komunikacijom, nego stvaranjem okružja za bolje međusobno razumijevanje (Rinaldi, 2006, prema Somoljani Tokić, 2020). Usmjerenost na kognitivna postignuća kroz testiranja može dati prednost djetetu u očima budućeg učitelja (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019), ali takva usmjerenost zanemaruje njegove potencijale i dobrobiti koje tek treba naučiti i pokazati te procjena nije objektivna. U Republici Hrvatskoj *Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava* (2014) određuje obveznu procjenu stanja djeteta za upis u osnovnu školu što zanemaruje cjelovit uvid djetetovog života (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Ipak autorica Glavina (2020) ističe ulogu psihologa kroz djetetovo testiranje, a ta uloga se odnosi na kontinuirano praćenje djeteta u njegovom snalaženju u prostoru, emocionalnoj regulaciji i povezivanju informacija te da upravo takvom skupu informacija o djetetovoj cjelokupnoj slici normativni testovi budu samo dopuna. Hitrec (1991) ističe značaj igre kao sredstvo uz pomoć

kojega djeca reproduciraju ono što doživljavaju oko sebe jer igra predstavlja njegov realan svijet. Isto tako je ona sredstvo uz pomoć kojeg dijete jača svoje osobine ličnosti i sposobnosti te psihofizički razvoj.

Postupci prijelaza su namijenjeni olakšanoj tranziciji djece, no istraživanja su pokazala da djeci taj proces najviše olakšavaju njihovi vršnjaci, roditelji, odgajatelji i učitelji kao aktivna podrška (Einarsdóttir, 2020). Kombinacija učenja i igre koja djeci nedostaje prema autorici Einarsdóttir (2020) te organizacija svih sudionika procesa, doprinosi objektivnijem i cjelovitijem pristupu svakom pojedincu (Visković i Miočić, 2024).

5.1. Postupci prijelaza

Svakodnevnicu djetetovog života u razdoblju prijelaza izložena je brojnim izazovima i promjenama, a za njihovo lakše prilagođavanje i shvaćanje značaj imaju postupci prijelaza. „Postupci prijelaza djece sve su aktivnosti koje djeci mogu olakšati prijelaz među pojedinim zajednicama i okruženjima” (Visković i Miočić, 2024: 327). Istraživanja pokazuju da su predškolska djeca svjesna školskog života, ali da su očekivanja za igrom veća, a postupci prijelaza mogu im zorno prikazati i pripremiti ih na rad cjelokupnog sustava (Broström, 2008, prema Visković, 2018). Isto tako kvalitetni postupci prijelaza smanjuju strah kod djece i jačaju ih za nove nepoznate okolnosti, a kvalitetna priprema rezultira kvalitetnim ishodima (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Da bi se osigurao značaj postupaka prijelaza važno je razumjeti osobitost, kompetencije i kulturu svakog djeteta za kvalitetniju i primjereniju provedbu.

Ostvarivanje ciljeva u zajednici i provedba zamišljenog ovisi o čimbenicima kao što su akademska i socijalna postignuća, dječja samostalnost, roditeljski angažman te suradnja odgojno-obrazovnih ustanova (Visković i sur., 2017, prema Visković i Višnjić - Jevtić, 2019). Uza sve navedeno, kako bi se i ostvarili postupci, oni se u praksi provode putem izgrađivanja osobnog i grupnog identiteta, informiranja i predavanja o školi, posjet školi, istraživanje o školi, umrežavanje djece, zajednička druženja dječjeg vrtića i osnovne škole, dokumentiranje razvoja djece i partnerski procesi u kojem sudjeluje dijete, roditelj i odgojno -obrazovna ustanova (Visković i Miočić, 2024). Realnost se ponekad razlikuje od očekivanja. Istraživanja su pokazala da je visoka organiziranost informiranja djece i roditelja o školi te posjet djece iz vrtića u osnovno školu, što se nije pokazalo učinkovito (Visković, 2018). S druge strane su istaknuti postupci dokumentiranja razvoja (Visković, 2018), uključenost svih dionika kroz zajedničko učenje i umrežavanja djece kao najpoželjniji ishodi za djecu (Visković i Miočić,

2024). Uz umrežavanje, autorice Visković i Miočić (2024) naglašavaju rituale kao postupak prijelaza koji na svečan način obilježavaju aktivnosti i događaje te samim time pridonose aktivnom sudjelovanju djeteta uz pomoć, naizgled jednostavnih a značajnih primjera kao što su posebni pozdravi i diplome.

Primjere dobre prakse kojeg ističe autorica Johanneson (2012) naglašava da se uz pomoć jednakopravnog i jedinstvenog postupka prijelaza taj isti može olakšati. Taj primjer se ostvaruje kroz organiziranje posebnog dana „dan škrinje s blagom”, od strane škole, koji uključuje društvene aktivnosti, igre i istraživanje novog okruženja zajedno s drugom djecom koja će također krenuti u školu. Nakon prvog mjeseca škole, djeca se jedan dan vraćaju u vrtić kako bi predala svoje škrinje s blagom. U njih stavljaju sliku svog razreda, plakat koji prikazuje život u razredu te poklon za buduće školarce. Tijekom školske godine, djeca međusobno dijele informacije o sadržaju svojih škrinji s blagom (Johanneson, 2012).

Slika 1. : Posjet predškolske djece u školi (https://www.dv-zirek.hr/novosti_detaljno.asp?page=58, pristupljeno 13. 8 . 2024.)

5.2. Dijete kao aktivni dionik

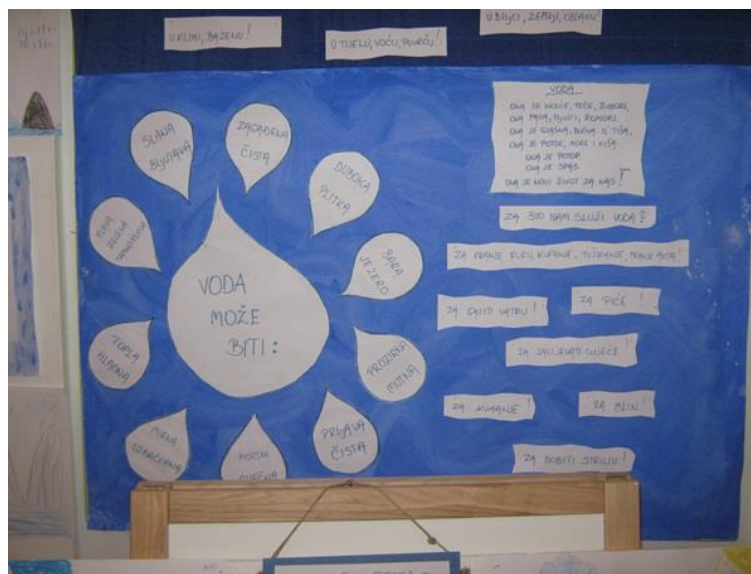
Dijete je dio aktivnog procesa prijelaza koji su izraženi u ranoj i predškolskoj dobi djeteta zbog prvog upoznavanja s okolinom. Prije se na dijete gledalo kao maleno biće koje je važno presvući i nahraniti dok su roditelji na poslu, no danas se mijenja slika o djetetu (Miljak, 2009). Autorica Miljak (2009) ističe da se djeci danas nudi izbor odabira hrane, odluka o

poslijepodnevnom spavanju, s kim će se igrati i hoće li i koliko jesti. Dijete je dio procesa, no ne uspijeva uvijek biti aktivni dionik u donošenju odluka i kreiranju svog procesa. *Konvencija o pravima djeteta* (1989) naglašava da svako dijete ima pravo na slobodu izražavanja u odgojno-obrazovnoj zajednici. Suradnja roditelja i odgojno-obrazovne ustanove pospješuje realizaciju njihovih prava, autonomije te razvoj cjelovitog bića (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Važno je za istaknuti da na dijete ne gledamo kao *tabula rasa*, nego na jednakopravnog partnera koji ima svoje mogućnosti i jakosti za sudjelovanje u organizaciji procesa osobnog rasta i razvoja. U praksi, dijete često ostaje zanemareno zbog nedostatka komunikacije s njim i nepotpune slike o njegovim potrebama, dok ga odrasli procjenjuju pa dijete ne ostvaruje autonomiju (Somolanji Tokić i Kretić Majer, 2015). Procjena psihofizičkog statusa djeteta u godini pred polazak u školu obavezna je i propisana procjena od strane ministarstva (*Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog statusa djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava, 2014*) koja u većini slučajeva ne uvažava osobnost djeteta, a izostanak pisanog mišljenja odgajatelja onemogućava cjelokupnu sliku djeteta (Visković i Višnjić-Jevtić, 2019). Autorica Glavina (2020) ističe kako bi normativna postignuća i procjene psihofizičkog statusa trebale biti nadopuna pisanom mišljenju stručnjaka praktičara i psihologa. Kontinuitet u odgoju i obrazovanju omogućuje uvažavanje mišljenja svih stručnjaka te komunikaciju svih dionika uključujući i dijete (Somolanji Tokić, 2020).

Djeca često ostaju nevidljiva i neshvaćena kao aktivnim dionikom svog razvoja. Suvremena literatura ističe pojam agentnosti kao sposobnost pojedinca, u ovom slučaju djeteta, za neovisno djelovanje, tj. participacija djeteta u procesu (Babić, 2014, prema Bogatić, 2018). Ipak, zbog strukture odnosa svih dionika prijelaza, djeca gube svoju aktivnu ulogu tj. agentnost.

Uključivanjem djece u određene aktivnosti i odluke kao što su plakati dječjeg mišljenja o određenoj temi (slika 2), biranje simbola na ormariću, nošenje uniforma na završnim svečanostima, „kviz - plakat” o djetetu kojeg izrađuje dijete i roditelj, odabir teme za projekt te biranje kada će se uključiti u interakciju s drugima (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019)

omogućava opravdanost agentnosti tj. aktivne uloge djeteta u odgojno-obrazovnom procesu, a aktivna uloga je također istaknuta i od strane NKRPOO-a (2015).

Slika 2.: Plakat kao izražavanje dječjeg mišljenja (<https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/projekt-voda/> , pristupljeno 13. 8 . 2024.)

5.3. Uloga odgajatelja

Odgajatelji igraju ključnu ulogu u olakšavanju prijelaza djece iz obiteljskog okruženja u dječji vrtić te iz vrtića u osnovnu školu. Uz roditelja, odgajatelj je aktivni dionik djetetovog života u kojem se njegov prvi kontakt s djetetom smatra jednim od bitnih čimbenika njihovog odnosa (Biškup, 2022). U Republici Hrvatskoj odgajatelj se smatra stručnjakom u odgojno-obrazovnoj zajednici koji ima slobodu usmjerenosti na dijete i njegovu obitelj dok njegova kvaliteta rada ovisi o odnosima sa svim članovima procesa (Milanović i sur., 2014). Emocionalno stabilan odgajatelj, s pozitivnom slikom o sebi, omogućit će i djetetu lakšu prilagodbu, pozitivne emocije i istraživanje nove okoline. Da bi se dijete prilagodilo zajednici u potpunosti, gradi osjećaj privrženosti s odgajateljem te osjećaj potpore od svih dionika procesa u kojem se na kraju i prepoznaje kvaliteta prijelaza s obzirom na aktivnu ulogu odgajatelja (Visković i Miočić, 2024). Djeca koja izgrade sigurnu privrženost s odgajateljem lakše se prilagođavaju okolini i interakciji s vršnjacima nego djeca koja su nesigurno privrženata (Howes i sur.,2020, prema Tatalović -Vorkapić, 2020).

Odgajatelj i ostali dionici pružaju potporu djetetu, a odgajatelj to najbolje ostvaruje kroz direktnu suradnju s roditeljima djeteta jer se povjerenje u odnosu odgajatelj - roditelj prenosi i

na odnos odgajatelj – dijete (Milanović i sur., 20214). Visković i Višnjić-Jevtić (2019) također daju značaj aktivnom odnosu odgajatelja i roditelja kao preduvjet za bolju realizaciju prijelaza i otklanjanje potencijalnih osjećaja anksioznosti i zbunjenosti djece. U praksi odgajatelji imaju ulogu organizatora dječjih aktivnosti i poticaja, a u ovom procesu prijelaza odgajatelji kroz pravodobnost i organiziranost postupaka prijelaza te uz aktivitet svih dionika, doprinose djetetovom interesu (Visković i Višnjić - Jevtić, 2019).

Kao kompetentan i profesionalan odgajatelj koji je usmjeren na individualne potrebe djeteta njegova je uloga također promatrati dijete i njegove interese, promišljati o okruženju kao poticaj za dijete i njegove interese, sudjelovati u djetetovim aktivnostima, biti potpora u interakciji s drugima, usmjerenost na proces i pomaganje djeci u postavljanju granica tijekom igre (Višnjić - Jevtić i Bogatić, 2024). Autorice Visković i Miočić (2024) pridodaju i značaj odgajatelja kroz dokumentiranje razvoja djece, prikupljanje informacija od djece o njima samima te ostavljanje djeci na izbor određene situacije i aktivnosti u kojima žele ili ne žele sudjelovati. Uzimajući u obzir takav pristup i ulogu odgajatelja moguće je očekivati rast i razvoj fizičke, socijalne, emocionalne i intelektualne dobrobiti pojedinog djeteta u skupini.

5.4. Uloga roditelja

Odgajatelji bi trebali biti profesionalci u svom području dok roditelji mogu biti stručnjaci u obiteljskom kontekstu. U skladu s tim, uloga roditelja kao dioniku prijelaza njegovog djeteta pripisuje se veliki značaj. S roditeljima djeca ostvaruju prvobitnu privrženost koja se kasnije odražava na odnose s ostalima u njihovom okruženju (Visković, 2018). Djeca od roditelja stječu prva znanja o svojoj okolini, ali i o samima sebi (Mendeš, Nazor i Sunko, 2009). Za bolji pristup djetetovom cjelovitom razvoju, roditelji najprije trebaju redefinirati osobne ciljeve i vrijednosti kako bi te iste mogli prenijeti na djecu (Visković, 2024). Oni su prvi djetetov kontakt što zaključuje da su oni ti koji pružaju bitne informacije dionicima prijelaza vezane za dijete zbog olakšavanja procesa i boljeg razumijevanja.

Djeci polazak u dječji vrtić ili osnovnu školu mijenja svakodnevni ritam te im donosi prvi susret s brigama i obavezama. Razgovor roditelja i djeteta o novim izazovima u vrtićkom i školskom okruženju pomaže djeci za razvoj sigurnosti u takvim zajednicama i prihvaćanje istih kao radost, a ne kao prepreka u igri (Rečić, 2006). Osim kontinuiranog razgovora, roditelji trebaju oslušivati dijete i njegove potrebe, razvijati djetetovu pozitivnu sliku o sebi, vjerovati u dijete, fokus staviti na proces, a ne na rezultat te dopustiti djetetu da griješi jer, ovakvim

pristupima prema djeci osnažuju ih za izazovna prijelazna razdoblja (Mendeš i sur., 2009). Proces prijelaza je povezan s razvojem djeteta koji se kako autori Griebel i Niesel (2012) ističu, očituju i na roditelje. Na individualnoj razini, roditelji tijekom prijelaznog razdoblja izmjenjuju svoj autoritet dok na razini međusobnih odnosa je izgradnja novih odnosa npr. s odgajateljem i učiteljem te na razini okruženja za život, usklađuju više događaja kao što je prinova u obitelji i polazak djeteta u školu (Griebel i Niesel, 2012).

Roditelji su zajedno s djecom, odgojno – obrazovnim zajednicama i stručnjacima dio prijelaza u životu djeteta u kojem se uvid roditelja u proces odražava na njihov i djetetov rast i razvoj (Visković i Višnjić-Jevtić. 2019). Uključivanje roditelja u proces prijelaza poticaj je cjelovitom razvoju djeteta i lakšem upoznavanju novog konteksta za dijete jer kako opisuju i autorice Visković i Miočić (2024) da se kvaliteta prijelaza prepoznaje po uključenosti roditelja. Njihova aktivna uključenost i angažman provode se najkvalitetnije kroz dvosmjernu komunikaciju s odgajateljima i ostalim stručnjacima, zajedničke aktivnosti, individualno informiranje, edukacije te uvid i praćenje procesa (Visković i Višnjić-Jevtić, 2019).

Slika 3.: Edukacije za roditelje (Roditelji koji su završili program „Rastimo zajedno“, <https://www.dv-lojtrica.hr/roditelji-završili-program-rastimo-zajedno/> pristupljeno 13. 8 . 2024.)

5.5. Umrežavanje djece

Važnost procesa umrežavanja djece sve više se prepoznaje kao bitan ishod osnaživanja djece, a istraživanja su pokazala da su posjete djece iz dječjeg vrtića u školu najmanje učinkovite (Visković i Miočić, 2024). Posjet djece iz dječjeg vrtića u školu smatra se formalnim i ne konstruktivnim postupkom prijelaza zbog veće aktivnosti i razgovora odraslih nego djece međusobno (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Zbog što boljeg upoznavanja s novim sustavom rada kao što je osnovna škola, djeci to omogućuje vršnjačka potpora kroz zajedničko učenje, razmjenu iskustva i igru. Pomno osmišljene aktivnosti od strane odgajatelja i učitelja te angažiranost djece rezultirat će ovaj postupak kao najbolji postupak prijelaza za svako dijete. Proces umrežavanja smanjuje djeci strah od nepoznatog kroz interakciju i posjete djece iz osnovne škole u vrtić koji su pohađali. U skladu s navedenim ovakav pristup olakšava djeci dolazak u školu jer imaju prijatelja kojeg već poznaju, dijete se osjeća sigurno u njemu nepoznatom okruženju (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Djeca lakše prihvaćaju informacije od poznate djece i pažnja im je veća kada to nije samo razgovor već organizirane aktivnosti kao što su djeca čitači. Djeca iz osnovne škole čitaju priče ili pokazuju sadržaj svojih udžbenika. Autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) zaključuju da se na ovaj način osnažuje samopouzdanje djeci iz škole, a djeca iz vrtića dobivaju korisne informacije kroz zanimljiv i njima prilagođen pristup.

5.6. Suradnje dječjeg vrtića i osnovne škole

Zbog sprječavanja potencijalnog straha i stresa od nepoznatog i za djecu izazovnog razdoblja, odgajatelji i učitelji te cjelokupni stručni tim osmišljavaju niz aktivnosti uz pomoć kojih će približiti sliku osnovne škole djeci iz vrtićkog okruženja. Kvalitetna suradnja se pokazuje kao dobra metoda za rješavanje straha o školi. Ta ista suradnja koja se zagovara između dječjeg vrtića i osnovne škole, nije utvrđena zakonom zbog zaštite privatnosti pojedinca i širenje informacija o istome (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). NKRPOO (2015) zagovara cjelovit razvoj djeteta i osiguravanje dobrobiti za dijete pa tako i autorice Visković i Višnjić Jevtić (2019) zaključuju da upravo međusobna suradnja za cilj ima dobrobit djeteta kao jedinog razloga razmjene privatnih informacija djeteta. Odgajatelji i učitelji imaju različita gledišta ne pojedine postupke prijelaza pa tako odgajatelji ističu važnost zajedničkih aktivnosti igre i učenja kroz međusobne posjete, radionice za roditelje, kontinuirana razmjena informacija i dokumentiranje dječjeg razvoja putem razvojnih mapa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Značaj procesa prijelaza očituje se u njegovom ishodu da dječji vrtić i osnovna škola prikažu djeci školu kao mjesto gdje igra ne prestaje. Posjeti djece iz vrtića u školu i obratno, upoznavanje s aktivnostima u školi, omogućuju stvaranje takvog dojma da se i u školi može igrati na različite načine. Praksa prikazuje jedan takav primjer prilikom posjeta dječjeg vrtića osnovnoj školi, a to je izvedba priredbe za predškolsku djecu koja je ujedno ohrabрила školarce i predškolce da se u školi može igrati, pjevati i plesati, a ne samo učiti i pisati (Bušelić, 2020).

Slika 4.: *Suradnja dječjeg vrtića i osnovne škole* (<https://www.vrtic-travica.hr/2023/11/16/suradnja-djecjeg-vrtica-i-osnovne-skole-se-nastavlja/> , pristupljeno 13. 8. 2024)

6. DOKUMENTIRANJE I PRAĆENJE

Kako bi se pripremila podloga za pripremu okruženja i usklađivanje cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada zajednice, usmjerene prema djetetu, važno je pratiti, promatrati i dokumentirati aktivnosti djece koje su i opisane u NKRPOO (2015). Autorice Visković i Višnjic Jevtić (2019) smatraju proces dokumentiranja konstruktivnim kada se prati individualni razvoj pojedinca dok ovaj isti način praćenja nije zakonski reguliran. U suprotnosti pedagoške prakse ističe se vođenje pedagoške dokumentacije i ona koja inzistira na planiranju aktivnosti i sadržaja. Dokumentiranje se definira kao kontinuirana i sustavna analiza usmjerena na dobrobit djeteta (Visković, 2024), a ne na sami krajnji ishod. Ovakvim načinom prikupljaju se informacije i materijali za što bolje opisivanje situacija iz djetetovog života te jednak i primjeren pristup za svakog pojedinca. Autorica Visković (2024) ističe da samo opisivanje situacija nema dugoročnu dobrobit nego promišljanje o događajima i djelovanje reflektivno, s obzirom na takav pristup djelovati dalje. Praćenjem interesa i postignuća djece omogućava se dokumentiranje individualnog razvoja i razvojna usmjerenost postupka. Bitno je za istaknuti važnost dostupnosti podataka za analizu i raspravu koji se mogu prikupljati putem bilješki, zapažanja, transkripta, fotografija, dječjih uradaka, refleksija i audiovideozapisa (Visković, 2024). Za što kvalitetniju pedagošku dokumentaciju i praksu uključuje se i vođenje individualnog portofolija djeteta tj. razvojna mapa ujedno i kao jedan od medija podrške za prijelazna razdoblja djece (Skopljak i Burić, 2012). Razvojne mape sadrže zbirku aktualnih informacija i objektivne situacije iz djetetovog života koje pomažu odgajatelju u načinu pristupa za pojedinca pogotovo kada je riječ o prijelaznim događajima (Skopljak i Burić, 2012). Uz pomoć ovakvog pristupa dokumentiranja bilježimo djetetove vještine, opisujemo način na koji dijete razmišlja te postavljamo nove ciljeve i razvojne zadaće. Kvalitetno vođena dokumentacija doprinosi pedagoškoj kvaliteti ne kroz površno sakupljanje uspomena tj. materijala u dječjem portofoliju ili slično već kroz istraživačke procese i razmišljanje svih dionika na buduće djelovanje (Visković, 2024).

6.1. Participacijsko dokumentiranje

Kroz cjelokupni rani i predškolski sustav za odgoj i obrazovanje ističe se dijete kao aktivni dionik te isto tako *Konvencija o pravima djeteta* (1989) naglašava da svako dijete ima pravo na slobodu izražavanja u odgojno-obrazovnoj zajednici. Autorice Visković i Višnjic Jevtić (2019) ističu suradnju roditelja i odgojno-obrazovnih ustanova kao prediktor za dječji

razvoj. Ovakvo tumačenje dvaju bitnih odrednica za dijete ostvarivo je kroz participacijsko dokumentiranje koje omogućava jednakopravno djelovanje svih dionika. Dokumentiranje se razvija u okviru participativne pedagoške prakse, ciljevi su jasno definirani, a djeca i roditelji su aktivno uključeni (Visković, 2024). Roditeljska uključenost omogućuje im bolji uvid u djetetovo svakodnevno ponašanje, interese i razvoj, ali i bolje razumijevanje obiteljskog koncepta. Kroz participaciju ostvaruje se komunikacijski kanal koji obuhvaća sakupljanje informacija o djeci, roditeljske percepcije djeteta i perspektivu djece za što bolju refleksiju i analizu (Visković, 2024). Preduvjet za ostvarivanje ovakve komunikacije očituje se na međusobnom povjerenju dionika koje se kasnije provodi kroz analizu i konstrukciju postupaka. Dokumentacija se vodi „s” djecom, slušajući ih, te kroz djetetovo izražavanje putem crteža i verbalnih iskaza koji su autentični i prikazuju pravu sliku djeteta, njegovog razvoja, interesa i potencijalnih poteškoća. Važno je uvijek imati na umu da postoje i djeca u riziku te da moramo prihvatiti njihov tempo u ostvarivanju komunikacije i dobivanju informacija, a moguće je uz pomoć isticanja njihovih jakih strana. Za izbjegavanje subjektivnih interpretacija djetetovih aktivnosti i doživljaja koje odgajatelj dokumentira, važno je poticati dječje zapise i refleksivnu praksu kao temelj za razumijevanje perspektive djeteta (Visković, 2024).

7. ZAKLJUČAK

Prijelazi u životu djece rane i predškolske dobi predstavljaju ključne trenutke koji značajno utječu na njihov razvoj, emocionalnu stabilnost i formiranje identiteta. Od prvog odvajanja od obitelji prilikom polaska u vrtić do prelaska u formalni obrazovni sustav osnovne škole, svaka promjena nosi sa sobom izazove, ali i prilike za rast i učenje. Odgajatelji i učitelji postaju aktivni dionici njihovog života te upravo međusobna podrška omogućuje djetetu priliku za rast i smanjenje straha od nepoznatog. Smanjene mogućeg stresa može se ostvariti uz pomoć aktivne uključenosti roditelja, odgajatelja i učitelja te pravodobna informiranost, organiziranost i razumijevanjem potreba djeteta od strane dionika procesa. Tijekom prijelaznih razdoblja normalna je pojava otpora djece jer za neko dijete prijelazi predstavljaju kraći, a za neke duži proces prilagodbe što upravo podrška obitelji i zajednice može pospješiti. Obitelj i zajednica su te koje imaju ulogu pružanja povjerenja djeci te u skladu s tim dijete izgrađuje svoj osobni i grupni identitet koji se kasnije odražava na aktivnu spremnost i uključenost djeteta u proces. Posebno je važno uskladiti pristup između vrtića i škole kako bi se osigurao kontinuitet u obrazovanju, komunikaciji, okruženju te poštivanju individualnih potreba svakog djeteta. Vrtići i škole mogu pružiti djeci u prijelazu postupak umrežavanja koji se pokazao kao jedan od kvalitetnijih postupaka za dobrobit djece. S obzirom na to zbog aktivne uključenosti djece i povezivanja s drugom djecom te prikupljanje informacija oni aktivno i direktno sudjeluju i utječu na svoj proces. Aktivna suradnja i ostvarivanje komunikacijskog kanala između roditelja i odgajatelja u procesu omogućava sveobuhvatniji uvid u djetetove potrebe i napredak, što rezultira donošenjem boljih i cjelokupnih odluka koje su u najboljem interesu djeteta. Na taj način, prijelazi postaju manje stresni, a djeca se osjećaju osnaženo i spremno za nove izazove.

8. SAŽETAK

Prijelazi u životu, od upoznavanja nove zajednice do aktivnog sudjelovanja u njoj, dovode do promjena u svakodnevnim rutinama, identitetu i odnosima. Podrška zajednice i pravovremene informacije mogu smanjiti stres i nesigurnost. Početak djetinjstva donosi brojne promjene i izazove, pri čemu je prelazak iz obitelji u vrtić prvi veliki korak. Odnosi s obitelji i zajednicom prije ove promjene ključni su za prilagodbu na novu sredinu. Uloga obitelji i vrtića je važna za olakšavanje tranzicije i jačanje djetetove otpornosti. Prijelaz iz vrtića u školu označava početak formalnog obrazovanja i značajnu promjenu identiteta djeteta. Iako obrazovni sustav često stavlja naglasak na akademska postignuća, važno je uskladiti pristup između vrtića i škole kako bi se zadovoljile individualne potrebe djeteta i fokus stavio na proces, a ne samo na krajnji ishod. Kontinuirano praćenje i dokumentiranje djetetovih potreba uz aktivnu suradnju roditelja i odgajatelja poboljšava prilagodbu i napredak djeteta.

Ključne riječi: podrška, dijete, identitet, individualne potrebe, suradnja

TRANSITIONS IN THE LIFE OF CHILDREN OF EARLY AND PRESCHOOL AGE

9. SUMMARY

Transitions in life, from encountering a new community to actively participating in it, lead to changes in daily routines, identity, and relationships. Community support and timely information can reduce stress and uncertainty. The beginning of childhood brings numerous changes and challenges, with the transition from family to preschool being the first major step. Relationships with family and the community prior to this change are crucial for adjusting to a new environment. The roles of family and preschool are important for easing the transition and strengthening the child's resilience. The transition from preschool to school marks the start of formal education and a significant change in the child's identity. Although the educational system often emphasizes academic achievements, it is important to align approaches between preschool and school to meet the child's individual needs, focusing on the process rather than just the final outcome. Continuous monitoring and documenting of the child's needs, along with active collaboration between parents and educators, enhance the child's adjustment and progress.

Keywords: support, child, identity, individual needs, collaboration

10. LITERATURA

1. Bel, V. (2020). Kvaliteta prijelaza i profesionalni razvoj odgojitelja. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31 (140-141), 33-34.
2. Biškup, H. (2022). Uključivanje djece u dječji vrtić–perspektiva odgojitelja. U: A. Višnjjić Jevtić (ur.), *Promjene u RPOO-u–RPOO kao promjena: odgoj i obrazovanje kao odgovor na novo normalno* (str. 176-182). OMEP Hrvatska. https://omep.hr/radovi/promjene_u_rpoou_u_rpoou_kao_promjena_omep2022.pdf
3. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj, emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
4. Einarsdóttir, J. (2020). Prijelaz djece iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31 (140-141), 7-9.
5. Glavina, E. (2020). Uloga psihologa u dječjem vrtiću u razdoblju pripreme za prijelaz u školu. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 31 (140-141), 20-22.
6. Griebel, W. i Niesel, R. (2012). Prijelaz u osnovnu školu – razumijevanje svih uključenih i učinci njihove suradnje. *Djeca u Europi*, 4 (7), 4-6. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/123559>
7. Hitrec, G. (1991). *Kako pripremati dijete za školu*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Johanneson, H. (2012). Pedagoški kontinuitet – prijelaz iz vrtića u školu. *Djeca u Europi*, 4 (7), 13-14. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/123564>
9. Jukić Lušić, I. i Karabatić, Z. (2003). Olakšavanje i praćenje prilagodbe. *Dijete, vrtić, obitelj*, 9 (34), 3-9. (str. 3-9). Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
10. Mendeš, B., Nazor, M., Sunko, E. (2009). *Bumerang odgoja: Dijete-roditelji-početak osnovnog školovanja*. Split: Liga za prevenciju ovisnosti.
11. Milanović M. i suradnice (2014). *Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.
12. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Zagreb.
13. Miočić, M. (2020). Uključivanje roditelja u proces prijelaza djeteta iz vrtića u osnovnu školu. *Zrno: časopis za obitelj vrtić i školu*, 31(140-141), 18.20.
14. Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava. *Narodne novine*, 06/14. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1279.html 6/14
15. Rečić, M. (2006). *Polazak djeteta u školu - radost ili briga*. Đakovo: Tempo.

16. Rončević, A. (2006). Najčešći problemi u vrijeme prilagodbe djece na jaslice i vrtić. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 12 (45), 27-28.
17. Somolanji Tokić, I. i Kretić-Majer, J. (2015). Dijete kao aktivni sudionik polaska u osnovnu školu. *Život i škola*, 61 (1): 103–110.
18. Somolanji Tokić, I. (2016). Kompetencije učitelja i polazak djeteta u osnovnu školu u svjetlu nove kurikularne reforme. *Školski vjesnik*, 65 (3): 423–439
19. Tatalović Vorkapić, S. (2020). Psihologija privrženosti i prilagodba u dječjem vrtiću – *Psihologija dobrobiti djece vol. 1*. Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, Rijeka.
20. Visković, I. i Miočić, M. (2024). Prijelazi u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. U: A. Višnjić Jevtić (ur.), *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (str. 323-345). Zagreb: Alfa i Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet.
21. Visković, I. (2024). Praćenje i vrednovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. U: A. Višnjić Jevtić (ur.), *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (str. 399-421). Zagreb: Alfa i Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet.
22. Visković, I. (2018). Postupci prijelaza iz dječjeg vrtića u osnovnu školu. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.3), 51-75. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3326>
23. Visković, I. i Višnjić - Jevtić, A. (2019). *Je li važnije putovati ili stići?* Zagreb: Alfa
24. Višnjić Jevtić, A. (2018.). Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (ur.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 77 - 110). Zagreb: Alfa

11. PRILOZI SLIKA

SLIKA 1. Posjet predškolske djece u školi

https://www.dv-zirek.hr/novosti_detaljno.asp?page=58

SLIKA 2. Plakat kao izražavanje dječjeg mišljenja

<https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/projekt-voda/>

SLIKA 3. Edukacije za roditelje

<https://www.dv-lojtrica.hr/roditelji-završili-program-rastimo-zajedno/>

SLIKA 4. Suradnja dječjeg vrtića i osnovne škole

<https://www.vrtic-travica.hr/2023/11/16/suradnja-djecjeg-vrtica-i-osnovne-skole-se-nastavlja/>

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Antela Bašić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 18.09.2024.

Potpis

ABašić

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Antela Bašić

Naslov rada: Prijelazi u životu djece rane i predškolske dobi

Znanstveno područje i polje: Društvene znanosti, Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
izr. prof. dr. sc. Ivana Višković

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
izr. prof. dr. sc. Ivana Višković
doc. dr. sc. Branimir Menduš
asistent Iskra Tomić Kaselj

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 18.09.2024.

Potpis studenta/studentice: ABašić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.